

El premi Nobel italià Dario Fo, en una visita a Barcelona
JUANMA RAMOS

La increïble vida de Lucrecia Borja

Dario Fo (Sangiano, 1926) és sobretot un autor d'obres teatrals d'èxit com ara *Pum, Pum, qui és? La policia, Misteri Buffo, Aquí no paga ni Déu, Mort accidental d'un anarquista, Un dia qualsevol...* Ara el premi Nobel de literatura de 1997 presenta una nova obra que no és de teatre, sinó de narrativa històrica o novel·la d'assaig sobre la vida increïble de Lucrecia Borja. No és la primera vegada que Fo s'endinsa en el món de la narrativa, ja ho havia fet el 2002 quan va publicar un relat en clau autobiogràfica, *País de faula* (Bromera, 2005).

Amb aquesta darrera novel·la, Dario Fo reivindica la família Borja, sobretot Lucrecia, la filla de Roderic Borja, que governaria a Sant Pere com a Papa, entre 1492 i 1503, amb el nom d'Alexandre VI. En el preàmbul del llibre, Fo manifesta que sobre els Borja s'han escrit òperes, peces teatrals, tota mena d'histò-

ries i, fins i tot, s'han fet sèries de televisió i pel·lícules. Cita també alguns dels grans escriptors que han contat la vida d'aquesta poderosa família, com ara Victor Hugo, Alexandre Dumas i Maria Bellonci; però s'hi decanta per John Ford, autor anglès del segle XVII, que va escriure *Peccato che sia una putana*, obra inspirada en les presumptes relacions incestuoses entre Lucrecia i el seu germà Cèsar.

Fo recrea perfectament l'ambient del Renaixement italià de l'època d'Alexandre VI i reivindica el paper especial de Lucrecia, que ha passat a la història com a perversa, intrigant, sense escrúpols i incestuosa. La presenta com una dona intel·ligent i plena de sensibilitat. Amb la seva novel·la històrica, desmunta mites i defensa la filla del Papa com una víctima de les circumstàncies i de la desinformació malèvola que van aixecar contra ella els poderosos Sforza de Milà.

Malgrat això, Fo allibera Lucrecia del clixé de dona dissoluta i la situa enmig de la vida quotidiana d'una època fascinant a la cort renaixentista per excel·lència, dominada pel Vaticà i, més concretament, pel seu pare, Alexandre VI, el qual havia tingut quatre fills amb Vannozza Catanei i encara en tingué un cinquè amb la jove Giulia Farnese, de 14 anys, quan ell en tenia 58. Lucrecia Borja es va casar tres vegades, va tenir diversos amants i només va viure trenta-nou anys, però la seva vida, en ple Renaixement italià, fou increïble. No hi faltaren les conspiracions, els misteris i els assassinats. Fo s'ha endinsat en la llegenda negra d'Alexandre VI i desfà una a una totes les peces del seu poder. *Lucrecia Borja, la filla del Papa* és una gran novel·la històrica, digna de ser narrada per un premi Nobel. Cal llegir-la per resuscitar la cultura renaixentista i l'amor per la bona literatura. *

LUCRÈCIA BORJA, LA FILLA DEL PAPA
Dario Fo

Traducció: Enric Salom
Editorial: Bromera
Alzira, 2014
Pàgines: 190
Preu: 19,95 euros

LINGÜÍSTICA DAVID PALOMA

Matèries varies

Ja han sortit dos volums de la miscel·lània que Publicacions de l'Abadia de Montserrat dedica a Jordi Bruguera i Talleda (1926-2010). A finals del 2013, Antoni Ferrando presentava el primer evocant en el pròleg la figura del filòleg barceloní, assessor lingüístic d'Enciclopèdia Catalana al llarg de divuit anys.

Hi ha textos excel·lents en cadascun dels volums: són dinou estudis en conjunt. M'equivoco seleccionant-ne només dos, però l'espai m'hi obliga. L'un descobreix la relació epistolar entre Antoni M. Alcover i Isidor Macabich, que era "el mossèn Alcover d'Ei-

vissa". Els autors, Maria-Pilar Perea i Isidor Marí, desgranen a la perfecció tots els detalls de la correspondència i saben mostrar-los amb una amenitat envejable. L'altre és un estudi d'un fenomen fonètic que afecta paraules com *albercoc* (dita *obercoc*) i *lleuger* (dita *lluger*), al costat d'*oliva* (dita *auliva*) i *ofici* (dita *aufici*). Monoftongació i diftongació, doncs, a mans del mestre Joan Veny. Una lliçó impecable d'exposició científica.

Tots els autors solen expressar un record cap a Jordi Bruguera; alguns fins i tot li dediquen l'article. A parer meu, tot i que el llibre conté volgutament matèries và-

ESTUDIS DE LLENGUA I LITERATURA CATALANES / LXVII HOMENATGE A JORDI BRUGUERA
Diversos autors

Editorial: PAM
Pàgines: 272
Preu: 16,50 euros

ries, no seria sobrer que la varietat d'estudis pogués centrar-se en l'obra de la persona homenatjada. Aquesta opció és minoritària: tan sols hi ha un estudi, en el segon volum, centrat en una obra de Bruguera. És la història i estructura del *Diccionari ortogràfic i de pronúncia*, de Mònica Montserrat. Aquest diccionari, publicat l'any 1990, va ser el primer que es va elaborar amb l'ajuda d'un programa informàtic. Bruguera va ser un filòleg prestigiós, especialista com a mínim en lexicologia, etimologia, lingüística històrica i edició de textos. La seva obra permetria anàlisis particulars. *